

## Føroyesk fuglanøvn hjá franska fugla- frøðinginum Brisson (1760)

*Eftir Povl Skårup.*

Teir sum higartil hava skrivað um føroyesk fuglanøvn hava ikki brúkt ta stóru *Ornithologie* (1760) hjá franska natúrfrøðinginum Mathurin-Jacques Brisson (1723—1806). Finn Salomonsen (1934, 102) skrivar soleiðis: »I BRISSON's store Værk fra 1760, som i Forbigaaende ovenfor er omtalt, findes foruden de fra den tidligere Literatur kendte færøiske Arter overraskende nok en ny Art for Færørerne. Den beskrives som *Querquedula ferroensis* og den medfølgende Figur viser, at det drejer sig om en ung *Havlit*, *Clangula hyemalis*, hvilket allerede er paavist af BRÜNNICH (*Ornith. borealis*, p. 17). Hvorledes dette Stykke fra Færørerne er kommet BRIS- SON ihænde er mig ubekendt.« Tá Salomonsen skrivaði hetta, brúkti hann ikki sjálvt verkið hjá Brisson, men bert bókina hjá Brünnich (1764): hevði hann brúkt sjálvt verkið hjá Brisson, hevði hann vitað hvussu Brisson hevði havt høvi at sæð fuglin, tí tað stendur í verkinum hjá honum.

Verkið *Ornithologie* er í seks stórum bindum og lýsir øll tá kend fuglasløg á fronskum og á latíni. Um hvort slagis stendur hvussu tað hevur verið nevnt av øðrum fuglafrøðingum, og hvussu tað eitur á ymsum málum. Í fimm teim fyrstu bindunum finni eg onki føroyskt fuglanavn (burtursæð frá at í II 15 stendur at Ole Worm (1655, 292) kallaði hvítravnin *Corvus versicolor Feroensis*; Brisson hevur av misgáum nevnt hetta undir hvítkráku í staðin fyri á bls. 12 undir hvítravni,

sum ávist av Brünnich, sí Salomonsen 1934, 90). Men í seinasta bindinum, sum eisini inniheldur eitt uppískoyti til øll bindini, stendur um fleiri fuglar: »Les Habitans de l'Isle Ferroë (l'appellent) . . . . «, t. e. 'íbúgvarnir í Føroyum rópa hann. . . .

Nógv av hesum nøvnunum kennir Brisson frá øðrum fuglafrøðingum:

Frá Clusius (1605, 367 ff., sbr. 102—104) og frá øðrum sum bert kendu føroysk fuglanøvn frá Clusius, serliga Nieremberg 1635, kennir Brisson hesi nøvnini: *Lomwia* (bls. 71), *Lunda* (82), *Goirfugel* (86, her eisini nevdur *Goifugel* eftir Nieremberg, men tað er prentvilla eftir Clusius), *Alka* (89), *Ildbrimel* (121, 'havgás'), *Stromfinck* (140, prentvilla, Clusius: *Stormfinck* 'drunnnhvíti'), *Haffhert* (143, aftur prentvilla, Clusius: *Haffhest*), *Skua* (168) og *Sula* (504). Brisson nýtir eisini orðini *Alca*, *Skua* og *Sula* sum latínsk nøvn, sum vanligt var (sbr. Skárup 1961, 13, sum tó ikki nevnir *Alca*, sí niðanfyri). Clusius nevnir trý onnur føroysk fuglanøvn, *Barnfiard* ('fulkkobbi', *Barufiard* hjá Salomonsen 1934, 86, og aðrastaðni er prentvilla), *Helsingegaas* og *Brandgaas*, men tey nøvnini hevur Brisson ikki fingið við. — Clusius hevði fingið føroyskar fuglar frá Henrik Hoyer í Bergen, sum hevði fingið teir úr Føroyum (tað er ongin grund at halda at Hoyer sjálvur hevur verið í Føroyum), sí Salomonsen 1934, 84—89, og 1935, 69—75, og Resen 1971, í innganginum.

Frá Ole Worm 1655, s. 302 og 310, hevur Brisson orðið *Eider* (295), sum hann eisini nýtir sum franskst navn á æðuni: »L'Oye à duvet ou l'Eider« (294).

Frá Johann Anderson 1750, sum hevur brúkt Lucas Debes 1673, hevur Brisson orðið *Imbrim* (121 = *Ildbrimel* eftir Clusius). Tað orðið verður enn brúkt sum franskst navn á havgásini (Skárup 1961, 7—10).

Onga keldu nevnir Brisson til eini tíggju føroysk fuglanøvn. Tey flestu av teimum standa saman við øðrum føroyskum nøvnunum eftir Clusius ella Worm, tó kunnu tey ikki bert vera prentvillur: *Lamvier* (71), *Lund* (82), *Alck* (89), *Haubest* (143) og *Eder-Vogel* (295). Onnur standa ikki saman við øðrum før-

oyskum nøvnum: *Imber* = *Imbril* = *Haugas* (105, hetta er havgás í vetrarbúnað, meðan omannevnda umtalan av *Imbrim*/*Ildbrimel* á bls. 121 er um havgás í summarbúnað: Brisson hevur hildið at tað voru tvey ymisk slög), *Lome* = *Laume* (112) og *Hupling* (513, um upprunan til orðið *hiplingur* skrivar Lockwood 1964, 47—50).

Eg veit ikki hvaðani Brisson kennir hesi tíggju feroysku fuglanøvnini, men gitast kann at hann hevur tey frá somu keldu sum tvey onnur nøvn, sum hann nevnir kelduna til. Orsókin til at hann ikki nevnir kelduna til hini tíggju kundi verið at hann lýsir hinar fuglarnar eftir eintökum aðrastaðni-frá, men hesar báðar eftir eintökum úr Føroyum: *Fuld-Koppe* (74, við ongari mynd; Brisson lýsir fyrst fuglin í summarbúnað, uttan at nevna feroyska fuglin *Barnfiard* hjá Clusius, sum eisini var fulkobbi í summarbúnað, og síðani í vetrarbúnað — hann heldur tað er kynsmunur — óivað er bara annar úr Føroyum, Brisson nevnir aðrar keldur) og *O Edel* (466, við mynd av fuglinum, sum Brisson bert kennir úr Føroyum og sum hann tí kallar *La Sarcelle de Ferroe, Querquedula Ferroensis*; orsókin til at Brisson heldur hetta vera annað fuglaslag enn ógvelluna sum hann lýsir bls. 379, er at ógvellan úr Føroyum var ungfuglur, sum sagt omanfyri eftir Brünnich og Salomonsen). Úr somu keldu sum Brisson hevur fulkobban og ógvelluna hevur hann eisini ein hvítravn, sum hann tó onki feroyskt navn nevnir á; hann kallar hann *Le Corbeau blanc du Nord, Corvus Borealis albus*; fuglurin er lýstur í uppí-skoytinum (bls. 33—35, við mynd), sum er bundið inn saman við 6. bindi; Brisson hevur ikki varnast at tað er sami fuglur sum hann longu hevur lýst í 2. bindi og sum Worm kallaði *Corvus versicolor Feroensis* (sí omanfyri).

Um hesar tríggjar fuglarnar skrivar Brisson at *M. Thurot* hevur sent teir úr Føroyum til *M. le Marquis de Marigny* og at teir nú eru í savninum hjá *M. l'Abbé Aubry*. Hesin seinasti er helst tann Abbé Aubry sum varð føddur í Saint-Jouin norðan fyri Le Havre, las í Rouen og Paris, var lærari í Paris og Tours, og doyði í Rouen í 1808 (nógv eru nevnd Aubry í

*Dictionnaire de Biographie française*, IV, Paris 1948; hesin er nummar 9). Abel-François Poisson (1727—81), nevndur marquis de Marigny, seinri marquis de Ménars, var beiggi Madame de Pompadour, hjákonuna hjá Ludvík 15., og varð sjálvur av mætastu embætismonnunum í Frankaríki. Harum-framt var hann stórur savnari, og tá ið hann doyði, gjørdu F. Basan og F.-Ch. Joullain eitt *Catalogue des différens objets de curiosités dans les sciences et les arts qui composaient le cabinet de feu M. le marquis de Menars* (Paris 1781, eftir Cat. Gén. de la Bibl. Nat. 79, 1931, 301); hesa bókina havi eg ikki sæð, og eg veit ikki um hon nevnir fuglar ella annað úr Føroyum. — François Thurot (1727—60) var kapteynur í sjey-árákrígnum og sigldi kring Ongland, Skotland og Írland og gjørði onglendingum stórt mein. Hann vitjaði í Vestmanna frá 28. des. 1759 til 26. jan. 1760 (Anton Degen 1927), og helst er tað undir hesari vitjan Thurot hevur savnað sær føroyskar fuglar, sum vórðu sendir til Paris: føroyska havgásin Brisson skrivar um var í vetrarbúnað, helst eisini fulkobbin; óhugsandi er tó ikki at Thurot hevði verið í Føroyum frammanundan og hevði savnað fuglarnar tá.

Verkið hjá Brisson er elsta varðveitta skrivliga keldan sum nevnir føroysku fuglanøvnini *havgás* og *fulkobbi*, og frammanundan hava növnnini *lómur*, *hiplingur* og *ógvella* bert staðið í Føroya-lýsingini hjá P. H. Resen (1688), sum byggir á eina Føroya-lýsing frá tíðini 1605—15 (kanske eftir Gabriel Mitten; handritið brendi í 1728). Lómurin er nevndur í Fugla-kvæðnum eldra, men elsta varðveitta handritið av tí er hjá Svabo.

At enda nakrar viðmerkingar um fýra av fuglanøvnunum hjá Brisson.

#### *Alka 'álka, Alca torda'*

Álkan hevur at kalla ikki havt annað latínskt navn enn *Alka*, *Alca*. Tað navnið varð brúkt fyrstu ferð av Clusius (1605), sum hevði tað frá Henrik Hoyer í Bergen, sum aftur hevði tað úr Føroyum. Orðið er so statt lænt úr føroyskum

inn í vísindalaín. — Í fronskum verða álkufuglarnir nevndir *alques* ella *alcidés* (álkan sjálv eitur vanliga *pingouin*; hetta orðið verður ikki brúkt um pingvin), og sum felagsheiti á álkufuglum og pingvinum verður brúkt *alciformes* (Robert I, 1951 —53, 102). Eftir FEW XV. 1, bls. 17, finst orðið *alque* fyrstu ferð í orðabókini hjá Boiste 1829, og er tað lænt úr norskkum. Hetta er skeivt: fransk hevur óivað lænt orðið úr vísindalaíní, og har er tað komið úr føroyskum.

### *Eider* ‘æða, Somateria mollissima’

Eg havi áður (Skárup 1961, 10—13, 1962, 30—33, sbr. 1964, 141) víst á at orðið *eider* var brúkt fyrstu ferð á fronskum í 1755, at fransk hevur fingið orðið úr vísindalaíní, at tað er innført har av Ole Worm (1655), sum sigur at fuglurin eitur so í Føroyum, men at orðið tó má vera av íslendskum uppruna. Næstan sama úrslitið er R. Arveiller (1963, 103 f.) seinri komin til (løgið er at Arveiller sigur bæði at »íslendski upprunin er ivaleysur« og at »orðið er farið úr málínum í Føroyum inn í vísindalaíní og haðani inn í fransk«; kanska heldur hann at málíð í Føroyum er íslendsk?). Kortini heldur W. v. Wartburg framvegis (FEW XV. 2, bls. 84; tað heftið kom í 1968), at orðið heldur er komið inn í fransk úr svenskum gjøgnum handilsbrøv. Men tað er onki grundarlag fyri at halda at orðið hevur verið brúkt í handilsbrøvum (har varð skrivað um æðudún, men ikki um fuglin).

### *Goirfugel*

Eitt slag av pingvin, sum fuglafrøðingar nú rópa *Eudyptes* (á donskum klippepingvin) og sum livir í Suðurhavinum, varð lýst fyrstu ferð av Brisson (VI 102—4), og hann gav hesum fuglaslag heitið *Gorfou* utan at nevna nakra keldu til hetta heitið: »*Gorfou*, nom que j'ai donné à ce genre d'Oiseaux.« Soleiðis eitur fuglurin enn eftir orðabókini hjá Robert (III, 1954—55, 301), har tað sigst at orðið varð brúkt fyrstu ferð í 19. øld og at tað kemur úr donskum *goir-fugl*, navn á álkuni (gorfuglinum) í Føroyum; tað sama stendur í etymologisku

orðabókini hjá Dauzat, Dubois og Mitterand (1964), sum leggja aftrat at orðið finst fyrstu ferð í 1827; kанска halda teir at málið í Føroyum er dansk, tá ið teir kalla fóroyska formin *goir-fugl* dansk. Wartburg (FEW XXI 246, frá 1967) sigur at orðið finst longu hjá Brisson, men kennir ikki upprunan; hann góðtekur so statt ikki uppskotið hjá undanmonnum.

Sum sagt omanfyri, nevnir Brisson eftir Clusius orðið *Goir-fugel* sum fóroyskt navn á gorfugli (á bls. 232 nevnir hann eftir Anderson og Worm íslendskt *Geir-Fulg* (soleiðis) sum navn á einum antarslagi, *Mergus merganser*), og Brisson skilir millum álkufuglar, sum gorfuglur hoyrir til, og pingvinir, sum eftir Brisson eru nærri skyldar við lómufuglar. Kortini líkist gorfuglur pingvinum so nógvt at eldri fuglafrøðingar hava roknað gorfuglin upp í pingvinirnar (Salomonsen 1934, 90; her sigst at G. Edwards 1764 var tann fyrsti ið skilti millum gorfugl og pingvin, men Brisson er eldri), og tað er væl möguligt, at Brisson hevur tikið fóroyska navnið á gorfugli, broytt tað eitt sindur eftir fronsku tunguni og nýtt tað um ein fugl ið líkist gorfugli. Um so er, er hetta aftur eitt franskrt orð komið úr Føroyum.

### O Edel ‘Ógvella, Clangula hyemalis’

Stavsetingin hjá Brisson má endurgeva úttaluna *ouedla*. Orðið finst hjá Resen 1688, sum óivað hevur tað frá tí áðurnevnda handritinum um Føroyar frá 1605—15, í forminum *Avella*; har eru onnur dömi um at *av/au* stendur fyri tað tvíljóðið sum nú verður skrivað ó, sbr. eisini *Laume* hjá Brisson. Orðið er skylt við nýísl. *hávella, haferla, fóella, fóerla, fóvela* og norskt *hav-al, hav-ella*, nøvn á sama fuglinum. Menn eru ósamdir um upprunan til hetta orðið. Lockwood (1961, 10—11; 1964, 51—52) tykist at halda at orðið í síni heild hermir eftir látinum hjá fuglinum (tað sama helt tann sum skrivaði handritið Resen brúkti, kанска Gabriel Mitens); ikki er at ivast í at nógvt fuglanøvn hava slíkan uppruna, men yvirhøvur mugu vit bert halda tað tá ið ongin annar möguleiki er til

staðar. Teir flestu málfrøðingarnir halda at orðið er samansett, og at varraljóðið upprunaliga hoyrdi til fyrra partin (ísl. *hávella* er broyttur formur). Fyrri parturin kann antin vera *haf/hav*, tí at ógvellan livir á havinum (A. Torp, undir *Havella*), ella herming eftir látinum (Niels Åge Nielsen, undir *havlit*).

Seinri liðurin verður antin hildin at vera skyldur við svenskt *alle*, *al(fågel)* ‘ógvella’ (Jan de Vries, undir *alka*; Niels Åge Nielsen) ella at vera *ertla* ‘erla kongsdóttir, Motacilla’ (Torp). Báðir möguleikarnir hava trupulleikar. Um seinri liðurin er skyldur við sv. *alle*, er tað torskilt, hví orðið hevur *e* í staðin fyri *a* (ikki \*ógvalla; ljóðliga hevði suffixið *-iōn* hóskað, men hví skuldi tað verið brúkt her?), og hví summar av íslendsku formunum hava *-r-* (ávirkan frá *er(t)la?*). Um seinri liðurin er *ertla*, er eftir at prógva at broytingin til *-edla* í føroyskum og til *-e(r)dla* í íslendskum er reglulig, og at vísa á onnur dömi um at ógvellan hevur fingið navn eftir erlu kongsdóttur (tað ið fuglarnir báðir skuldu hava felags er tað langa velið, men tað sum eyðkennir velið hjá erlu kongsdóttur tykist ikki so nógvt at vera at tað er langt, sum at hon letur við tí, sbr. danskt *vipstjært*, enskt *wagtail*, franskt *hochequeue*).

Ljóðliga kundi seinri liðurin eins væl verið *\*hella* ella *\*herla* (sbr. før. *gjødla*, *vadla* frá *gjørla*, *varla*). Tað eru aðrar grundir til at halda at orðið *\*herla* hevur verið brúkt í germanskum, í hvussu er í Bretlandi, um fugl ið ger gang:

Skotskt *herle* ‘hegri, Ardea cinerea’. Upprunin til hetta orðið hevur higartil verið ókendur; hildið hevur verið at tað var skylt við m. a. føroyskt *hegri*, men um so er, skilst *-l-ið* ikki (*The Scottish National Dictionary* V, 1960, 116).

Navnið *Harlekin* kemur úr miðaldarfronskum, har *la maisniee Hellequin* ‘fylgið ella liðið hjá H.’ er eitt fylgi sum riður gjøgnum luftina um náttina og ger nógvan gang (enn ber Harlekin tamburin og bjøllur). Hetta er so statt nakað tað sama sum »åsgårdsreien« í Noregi (sbr. yrkingin *Asgaardsreien* hjá J. S. Welhaven), »Odens jakt« í Svøríki, »Odinsjægeren« í Jylland, »Kong Volmers vilde jagt« á Sælandi og »die wilde Jagd« í Týsklandi, sbr. eisini »Herne the hunter« í

*The Merry Wives of Windsor* hjá Shakespeare. Í tí málínum franskt hevur fingið orðið frá, hevur kongurin í liðinum so fingið navnið Herla kongur, helst er tað forneingilskt \**Herle-king*, sum ávist av H. M. Flasdieck (1937 og 1942, sbr. *FEW XVI* undir \**Herle-king* og Delbouille 1958). Hildið verður at fólkatrúgvín um veiðiferðina kemur av ljóðinum frá fuglum (Oluf Gjerdman 1945, serliga 42—54), og eisini navnið \**Herle(-king)* kann upprunaliga hava verið navnið á fugli ið ger gang.

Franskt *harle*, eldri *herle* ‘Mergus, toppont og skyld slög’. Upprunin til hetta orðið hevur higartil verið ókendur (*FEW XXI* 246), men *h*-ið vísir at orðið má vera lænt úr einum germanskum máli, og av tí at elstu dömini eru úr Onglandi, er orðið helst lænt úr enskum. Um *Mergus* finst orðið *harle* eisini í Norfolk, í Orknøyggjum og í Hetlandi; hildið verður at tað har er lænt úr fronskum (J. Wright, *The English Dialect Dictionary III*, 1905, 69; *The Scottish Nat. Dict. V*, 1960, 49). Nú ger *Mergus* ikki nógvan gang, men orðið kann vera yvirført frá einum fugli til annan. Ein möguleiki er at orðið hevur verið brúkt um *Podiceps* (dansk lappedykker, før. gjør er eitt slag) og yvirført til *Mergus*, sum líkist *Podiceps*. Hesin möguleikin verður styðjaður av hesum: Í keltiskum og germanskum málum finst ein annar stovnur sum eisini verður brúktur um fugl ið ger nógvan gang: \**grbo-*, t. d. írskt *greabógl* ‘mási’, norr. *korpr* ‘ravnur’ (J. Marstrander 1910, 391; Jan de Vries 1962 undir *korpr*). Hesin stovnurin (og ikki keltiskt \**gabro-* ‘havur’, sum hildið verður í *FEW IV* 17) er óivað upprunin til norðurfranskt *gievre* ‘*Podiceps*; *Mergus*’ (*FEW XXI* 244) og occitanskts *gabre*, navn á ymsum fuglum (*FEW IV* 17), og eisini til frankoprovençalskt *grèbe* ‘*Podiceps*’ (haðani til franskt bókmál og haðani til eingilskt, *FEW XXI* 246) (føroyskt *gjør* ‘*Podiceps auritus*’ kann vera lænt úr norðurfronskum *gievre* ella úr keltiskum, sbr. fornírskt *giugrann* ‘*Anas/Branta bernicla, helsingagás*’ (Marstrander 1910, 392); tað kann ikki vera norr. *gjóðr*, sum Lockwood heldur, 1961, 52—53, tí tað hevði givið før. \**gjóð-ur*, og tí tað er ein rovfuglur). Tá ið

\*grbo- hevur verið brúkt um (1) fugl ið ger nógvan gang, (2) Podiceps, (3) Mergus, kann brúkið av germanskum (eingilskul) \*herla hava broytt seg á sama hátt á vegnum til franskt *herle*, *harle*.

Gitast kann so statt at sama germanska orðið \*herla ‘fuglur ið ger gang’ er uppruinin bæði til seinra liðin av før. ógvella (og av teim skyldu orðunum í ísl. og norskum), til skotskt *herle*, til fyrra liðin av miðaldarfronskum *Hellequin*, og til franskt *herle*, *harle*. Um so er, hvaðani kemur so orðið \*herla? Tað kann vera eitt nomen agentis (navn á einum sum ger okkurt) avleitt við einum -l-suffiksi av sagnorðinum \*harjōn (haðani før. *herja*), sum er avleitt av navnorðinum \*harja- (haðani før. *herur*). Tað eru onnur dömi um at -l-suffiksið hevur verið brúkt til at gera nomina agentis, eitt nú før. *biðil* ‘tann sum biður’. Tað eru eisini onnur dömi um at slík nomina agentis við -l- eru dýranøvn: før. *snigel*; fornhatýskt *tuhhil* ‘fuglurin *Mergus*’; fornhatýskt *wibil* og forneingilskt *wifel* ‘(svarta)klukka’ (um fleiri dömi í forneingilskul, sí Kärre 1915). Før. ógvella og hinir nevndu formarnir krevja at upprunaligi formurin hevur verið \*harilōn: umframt -l-suffiksið má hann hava haft eitt -n-suffiks, sum annars serliga hevur verið brúkt til diminutiv sum í gotiskum *mawilō* ‘genta’ (W. Meid 1967, bls. 85).

Í miðaldarfronskum finnast fleiri orð, sum líkjast teim nevndu bæði í formi og í brúki: *harele* fem. ‘gangur’ (elsta dömið um 1180), *herle* fem. ‘gangur’ (frá 13. øld), *herler* ‘gera gang’ og onnur. Wartburg (FEW XVI 149) og Delbouille 1958 halda báðir at *harele* er avleitt í fronskum av *hare*, eitt róp (úr frankiskum \*hara ‘higar’), og Wartburg heldur tað sama um *herle* og *herler*, men tað er torfört at finna líknandi avleiðingar í fronskum. Um *herle* og *herler* heldur Delbouille at tey eru avleidd av \*Herle(-king), men tað er óvist um fyrri liðurin hevur livað einsamallur í fronskum. Heldur hevur frankiskt havt eitt nomen actionis \*harila(n) ‘gangur’, sum var avleitt av \*harjōn eins og \*harilōn ‘fuglur ið ger gang’, og sum varð lænt inn í franskt tvær ferðir: fyri umljóð og

burturfall av *-i-* í frankiskum til fransk *harele*, og aftaná at *\*harila* var blivið *\*herla* í frankiskum til fransk *herle*, og haðani vórðu í fronskum fleiri orð avleidd, t. d. sagnorðið *herler*.

### BÓKMENTIR

- Anderson, Johan, *Histoire Naturelle de l'Islande et du Groenland, du Déroit de Davis, et d'autres Pays situés sur le Nord*, 1750, fronsk umseting av bók sum kom á tyskum í 1747.
- Arveiller, R., »Dix notules lexicologiques«, í *Le Français Moderne* 31, 1963, 94—104.
- Brünnich, M. Th., *Ornithologia Borealis*, 1764.
- Catalogue Général de la Bibliothèque Nationale* 79, Paris 1931.
- Clusius, Carolus, *Exoticorum libri decem*, 1605.
- Dauzat, A., J. Dubois et H. Mitterand, *Nouveau dictionnaire étymologique Larousse*, Paris 1964.
- Debes, Lucas Jacobsen, *Færoæ et Færoa reserata*, 1673 (facsimile-útg. við Jørgen Rischel, København 1963).
- Degn, A., »Táið Fransarnir keyptu kvørnir í Føroyum. Tíðarmynd frá 18. øld«, í *Varðanum* 7, Tórshavn 1927 (endurprentaður 1968), 89—104.
- Delbouille, Maurice, »A propos des articles *\*Hara* et *\*Herle-King* du FEW«, í *Etymologica, Walther von Wartburg zum siebzigsten Geburtstag*, Tübingen 1958, 167—185.
- FEW = Walther von Wartburg, *Französisches etymologisches Wörterbuch*.
- Flasdieck, H. M., »Harlekin. Germanischer Mythos in romanischer Wandlung«, í *Anglia* 61, 1937, 225—340.
- , »Nochmals Harlekin«, í *Anglia* 66, 1942, 59—69.
- Gjerdman, Olof, »Nattskärran och några andra spökfåglar«, í *tíðarritinum Arv*, I, Stockholm 1945, 27—68.
- Kärre, Karl, *Nomina agentis in Old English*, I, Upsala 1915, bls. 42—76: »Nomina agentis with *l*-suffix».
- Lockwood, W. B., *The Faroese Bird Names* = *Færoensia* V, København 1961.
- , »Postscript to The Faroese Bird Names«, í *Fróðskaparrit* 13, 1964, 46—53.
- Marstrander, J., »Hibernica«, í *Zeitschrift für celtische Philologie* 7, 1910, 357—418.
- Meid, W., *Wortbildungslahre* = *Germanische Sprachwissenschaft* von H. Krahe, III, Sammlung Göschen 1218, Berlin 1967.
- Nielsen, Niels Åge, *Dansk etymologisk Ordbog*, København 1966, 2. útg. 1969.

- Nieremberg, J. E., *Historia Naturæ*, 1635.
- Resen, P. H., *Atlas Danicus, Færørerne* (1688), útg. Jørgen Rischel og Povl Skárup = Færoensia VIII, København 1971.
- Robert, Paul, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, I—VI, 1951 ff.
- Salomonsen, Finn, »Den færøiske Ornithologis Historie indtil Aar 1800«, í *Dansk ornithologisk Forenings Tidsskrift* 28, 1934, 79—114.
- , »Den færøiske Ornithologis Historie indtil Aar 1800, Supplement«, í *Dansk ornithologisk Forenings Tidsskrift* 29, 1935, 67—100.
- The Scottish National Dictionary* V, útg. W. Grant og D. D. Murison, Edinburgh 1960.
- Skárup, Povl, »Fronsk orð komin úr Føroyum«, í *Fróðskaparrit* 10, 1961, 7—16.
- , »L'origine du français eider«, í *Studia Neophilologica* 34, 1962, 30—33.
- , »Føroyskir lutir í Museum Wormianum«, í *Varðanum* 37, 1964, 135—141.
- Torp, A., *Nynorsk etymologisk Ordbog*, 1919 (1963).
- Vries, Jan de, *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*, 2. útg., Leiden 1962.
- Wartburg, sí FEW.
- Worm, Ole, *Museum Wormianum*, 1655, sbr. Skárup 1964.

#### RÉSUMÉ

Dans le dernier volume de son *Ornithologie* (1760), Brisson fait mention de plusieurs noms d'oiseaux féroïens. Il a emprunté quelques-uns de ces noms à des auteurs antérieurs, mais d'autres noms, avec les oiseaux eux-mêmes, ont été envoyés des Féroé en France par le capitaine François Thurot, qui visita les îles dans l'hiver de 1759/60 (A. Degen 1927). Quelques-uns de ces noms ne se trouvent pas dans des sources écrites antérieures à Brisson.

Suivent des remarques étymologiques sur quelques-uns de ces mots. Le français *alque* n'a pas été emprunté au norvégien (FEW XV. 1, 17), mais au latin scientifique, qui l'a emprunté au féroïen. — Comme nous l'avons montré dans des articles antérieurs (voir la bibliographie ci-dessus, il n'y a aucune raison de penser que le français *eider* ait été emprunté au suédois par le commerce (FEW XV. 2, 84), mais le mot a été emprunté au latin scientifique, qui doit le tenir de l'islandais; il est vrai que le premier à l'employer en latin, Ole Worm (1655), déclare avoir reçu l'oiseau des Féroé, mais la forme *eider* ne peut être qu'islandaise (et l'islandais n'est pas la langue des Féroé, cf. R. Arveiller 1963, 103—4). — Le mot *gorfou* a été créé par Brisson, non d'après un mot danois

(Robert III 301; Nouv. dict. étym. Larousse; le danois n'est pas la langue des Féroé), mais d'après le nom féroïen *Goirfugel*, comme l'écrivait Clusius en 1605, aujourd'hui *gorfuglur*.

Un nomen agentis germanique, \**harilōn*, plus tard \**herla* 'oiseau qui fait du bruit', dérivé de \**harijōn* 'piller, dévaster', peut être l'étymon de plusieurs mots dont l'étymologie a été inconnue jusqu'ici: la seconde partie du féroïen *ógvella* 'harelde' et de l'isl. *hávella*, *haferla* (écrit *Havellda* par Worm 1655, changé fautivement par des auteurs postérieurs en *Harelda*, forme employée en latin scientifique, d'où *harelde* en français, voir Lockwood 1961, p. 11), l'écossais *herle* 'héron', l'anglais \**Herle(-king)* (d'où le français *Hellequin*, *Harlequin*), et l'anglais \**herle* (d'où le français *herle*, *harle*, nom d'oiseau); de même l'étymon du français *gievre* 'grèbe; harle' (FEW XII 244), de l'occitan *gabre*, nom de plusieurs oiseaux (FEW IV 17) et du francoprov. *grèbe* (FEW XXI 246) est probablement la racine celtique et germanique \**grbo-* 'oiseau qui fait du bruit' (Marstrander 1910, 391), plutôt que le celtique \**gabro-* 'bouc'. Un nomen actionis francique apparenté, \**harila(n)* 'tumulte, bruit', peut avoir passé dans le français deux fois: avant l'umlaut: *harele* 'tumulte, bruit', et de nouveau après l'umlaut et la syncope: *herle* 'bruit', d'où *herler* 'faire du bruit'; pour d'autres explications, voir FEW XVI 149 et M. Delbouille 1958.